

ВІДГУК ОПОНЕНТА

кандидата мистецтвознавства
ПОНОМАРЕНКО Марини Валентинівни
на дисертацію ХУАН Сін
**«СТАНКОВИЙ ЖИВОПИС КИТАЮ: СТИЛЬОВІ І ЖАНРОВІ
ОСОБЛИВОСТІ (ДРУГА ПОЛОВИНА ХХ-ХХІ СТ.)**
подану на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю
«023 Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація
(галузь знань 02 – Культура і мистецтво)

Актуальність обраної теми

Дисертаційна робота ХУАН Сіна присвячена одному з важливих питань у проблематиці китайського мистецтва – трансформації станкового живопису в контексті соціокультурних та політичних зрушень, що відбулися в Китаї другої половини ХХ–ХХІ ст.

Особливу увагу у науковому мистецтвознавчому дискурсі викликає дослідження образотворчого мистецтва на перетині тоталітарних режимів та демократичних перетворень, які утворюють унікальний контекст для художніх інновацій: метаморфоз пластичної мови, сюжетно-тематичного репертуару, техніко-технологічних експериментів. З огляду на це дисертація ХУАН Сіна набуває особливого значення.

Хронологічні межі дослідження (*друга половина ХХ–ХХІ ст.*) дозволили повною мірою відстежити процеси оновлення, що відбувалися в контексті звільнення мистецтва Китаю від ідеологічних утисків «Великої пролетарської культурної революції» (1966—1976 рр.) унаслідок політики реформ та відкритості, яка розпочалась у 1978 році та проаналізувати подальшу трансформацію стилістичних напрямів, котрі виокремились в ХХІ ст.

Важливість теми дисертації зумовлена необхідністю глибокого дослідження стильових і жанрових особливостей творів станкового живопису, що зазнали змін унаслідок фундаментальних соціокультурних зрушень. У цей час мистецтво перетворилося на динамічну сцену для

сміливих модерністських експериментів, посиливши пошуки нових художніх форм на ґрунті синтезу азійських традицій та західних мистецьких тенденцій.

У зміні традиційних методів образотворення, ключова роль закріпилася за станковим живописом, що став платформою для пошуків нових концептуальних рішень, інтеграції техніко-технологічних прийомів та засобів художньої виразності, втілюваних під знаком модернізму.

Під впливом глобальних тенденцій та внутрішніх суспільних змін зазнали перетворень традиційні жанри станкового живопису (пейзаж, натюрморт, портрет та сюжетно-тематична картина). Композиційні рішення творів китайських художників набували рис, що притаманні іконографії європейського станкового живопису.

Дослідження стильових і жанрових особливостей станкового живопису Китаю другої половини ХХ–ХХІ ст. дає змогу виокремити основні тенденції та художні пріоритети китайського мистецтва. В сучасних умовах метакультури це дослідження слугує дороговказом для розуміння напрямів розвитку візуального мистецтва, що рухається в бік синтезу традиційного і сучасного, локального і глобального, зберігаючи при цьому свою унікальну ідентичність, що підкреслює актуальність теми дисертації.

Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Дисертація виконана відповідно до планів роботи кафедри теорії та історії мистецтв Харківської державної академії дизайну і мистецтв і є самостійним дослідженням ХУАН Сін, яке має переконливу ступінь обґрунтованості наукових положень та достовірність отриманих результатів:

– джерельна база дослідження складається вітчизняної та зарубіжної наукової літератури із зазначеної проблематики: монографій, наукових статей, дисертацій, матеріалів з електронної мережі Інтернет українською, англійською та китайською мовами (168 позицій), творів китайського

живопису з музейних та приватних колекцій (*103 позиції*), частина яких уперше введена до наукового обігу;

– *методика дослідження*. Автор спирається на принцип історизму та комплексний підхід до використання методів дослідження, що включає аналіз творів мистецтва, культурології та філософії естетики Китаю; проводить порівняльний аналіз творів китайського станкового живопису другої половини ХХ–ХХІ ст. Залучає методи систематизації, класифікації, періодизації та аналогії для структурування візуального матеріалу, встановлює зв'язки між окремими творами, аналізує закономірності стилістичних традицій станкового живопису у Китаї в зазначений період, а також процеси, які сприяли їх трансформації.

– *апробація основних положень дисертації* відзначається публікаціями результатів проведеного наукового дослідження в рецензованих журналах; доповідями на наукових конференціях. Об'єкт, предмет та обрана проблематика дослідження відповідають паспорту спеціальності 023 – образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація.

Наукова новизна одержаних результатів

Наукова новизна результатів, отриманих у процесі дослідження має істотне значення для галузі мистецтвознавства та полягає в тому, що: *уперше визначені* стилістичні і жанрові особливості сучасного станкового живопису Китаю; *уведено до наукового обігу* нові імена, твори художників Китаю, які формують ландшафт станкового живопису сьогодення; *проведений* аналіз творів живопису китайських художників-станковистів; *набуло подальшого розвитку*: висвітлення становлення стилістичних традицій станкового живопису у Китаї та їх трансформація, починаючи з другої половини ХХ–ХХІ ст.; визначення процесів та закономірностей, які відбувалися у китайському живописі у зазначений період; доповнення інформації про модерністичні тенденції у сучасному станковому живописі Китаю.

Виклад основних положень дисертації в наукових працях, що вийшли друком

Основні положення дисертаційної роботи розкриті в **3** одноосібних наукових публікаціях здобувача та у **1** науковій публікації із співавтором, включених на дату опублікування до переліку наукових фахових видань України; **2** публікаціях у європейських періодичних наукових виданнях; **4** публікаціях у збірниках матеріалів і тез наукових конференцій.

Зміст публікацій свідчить про відповідність тематиці дисертації та повноту результатів дослідження, що відповідає вимогам п. 8-9 «Порядку присудження ступеня доктора філософії...», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. №44.

Практичне значення результатів дослідження

Результати дисертації ХУАН Сіна можуть бути використані при розробці навчальних курсів для студентів як з історії мистецтва так і з живопису, композиції, навчальних творчих практик у закладах вищої освіти України, а також у практичній роботі працівниками музеїв при формуванні колекцій. Результати дослідження як науково-методологічна основа може слугувати при складанні навчальних посібників для поглибленого вивчення мистецтва Китаю, а також джерелом у дослідницькій діяльності теоретиків і практиків сучасного мистецтва.

Дисертація є науково аргументованим, цілісним дослідженням стилістичних і жанрових трансформацій в станковому живописі Китаю другої половини ХХ–ХХІ ст.

Оцінка змісту дисертації, її завершеності та відповідності встановленим вимогам

Дисертаційна робота ХУАН Сіна укладена за логічною структурою, відповідно до якої послідовно вибудовані розділи та підрозділи і відповідає

встановленим вимогам до дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора філософії.

Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, переліку використаних джерел (*168 позицій*), додатків, списку публікацій та апробацій результатів дослідження. Обсяг основного тексту складає 146 сторінок (*загальний обсяг роботи 226 сторінок*). Додатки містять список і альбом ілюстрацій (*103 позиції*).

У *вступі* дисертант розкрив загальну характеристику роботи, сформулював мету, завдання, предмет, об'єкт та методи дослідження; визначив наукову новизну отриманих результатів та їх теоретичне й практичне значення; представив перелік публікацій; довів актуальність обраної теми з огляду на стан недостатньої дослідженості проблеми.

У *першому розділі* проаналізовано наукову літературу за темою дисертації, розглянуто джерельну базу та методи дослідження. Для вирішення поставлених задач залучено наукові теоретичні праці з історії мистецтва Китаю, в яких розглянуті особливості розвитку китайського станкового живопису та розкриті філософські й естетичні проблеми.

Методи дослідження, використані в дисертації, сприяють всебічному вивченню стилістичних традицій станкового живопису в Китаї та їх трансформацій. Основою став науковий комплексний підхід, в межах якого застосований семіотичний аналіз та мистецтвознавчий аналіз.

Другий розділ містить аналіз причин та умов виникнення стилістичних течій в станковому живописі другої половини ХХ століття. У розділі розкрито наслідки політичних подій у країні, які стали рушійною силою для оновлення мистецького життя. Розглянуто «мистецтва шрамів», для якого головне завдання полягало у критиці Культурної революції. Встановлено, що виникнення «сільського реалізму» сприяло поверненню станкової картини до тематики та образів повсякденного життя, у творах посилилася емоційність і глибина. Увага приділяється «неореалізму» – визначному явищу в китайському олійному живописі, якому притаманне творче переосмислення

традиційного реалізму. Стверджується, що риси неореалізму в китайському станковому живописі зберігалися поряд з модерністськими течіями, що вказує на домінуючу роль реалізму у китайському образотворчому мистецтві.

Простежено зміни в олійному живописі Китаю з 1979 року: поступову відмову від догматичного методу «соціалістичного реалізму», звільнення від ідеологічного контролю, активні пошуки нових способів інтеграції європейської традиції у китайський станковий живопис. Тематичний спектр станкового живопису суттєво розширився, відображаючи вплив політичних і соціальних трансформацій XXI століття, включно з екологічними катастрофами, суспільними рухами та глобальними кризами, такими як пандемія. Художники прагнуть репрезентувати «дух часу» за допомогою символічних образів, що синтезують локальні традиції та сучасні художні ідеї.

Визначено, що постмодернізм, абстракціонізм та концептуалізм у XXI ст. стали визначними факторами розвою олійного живопису в Китаї. Ці напрями сприяли поширенню експериментів із формою, кольором, текстурою та засобами вираженості, які поєднують традиційні елементи з інноваційними підходами, спрямованими на переосмислення усталених канонів і створення нових концептуальних ідей.

У третьому розділі У третьому розділі досліджено жанрові особливості олійного живопису Китаю, що дозволило виокремити ключові тенденції та зрушення, характерні для сучасного мистецтва цієї країни. Основну увагу зосереджено на трансформаціях змістового наповнення та формально-зображальних засобів. Встановлено, що жанрове розмаїття сучасного китайського живопису демонструє синтез традиційних мотивів із сучасними естетичними концепціями, що відображає глибинні соціокультурні трансформації, характерні для сучасного Китаю.

Традиційні жанри, такі як пейзаж, портрет, натюрморт і жанрова сцена, зазнали змістовних оновлень під впливом глобальних мистецьких течій. Ці

зміни охоплюють як тематичні аспекти, що акцентують увагу на актуальних суспільних питаннях і персональних переживаннях художників, так і новаторські формально-зображальні прийоми, які підкреслюють інноваційний характер китайського станкового живопису.

Результати роботи підсумовані та узагальнені в логічних *висновках*, що відповідають поставленим меті та завданням. Отже структура дисертації відображає мету й завдання дослідження, текст та ілюстрації оформлені згідно вимог МОН України та відповідного Положення ХДАДМ до кваліфікаційних праць такого рівня. Обсяг дисертації відповідає нормам, викладеним у «Положенні про порядок присудження наукового ступеня доктора філософії у ХДАДМ».

Представлене дослідження не містить академічного плагіату. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів у роботі мають відповідні посилання на джерело з дотриманням встановлених вимог.

Зауваження та рекомендації

Поряд із загальною позитивною оцінкою дисертації ХУАН Сіна, слід звернути увагу на окремі **зауваження та пропозиції**:

1. Хочу звернути увагу на наявність *одруків* (сторінки 25, 29, 31, 33, 34, 35, 36, 37, 42, 51, 52, 55, 56, 57, 65, 72, 78, 79, 87, 88, 89, 99, 107, 110, 118, 122, 142) та конструкцію речень, які руйнують логіку тексту та заважають сприйняттю загального змісту роботи. Наприклад: *«Вся картина розташована горизонтально на горизонті під зоряним небом. дерев як основного корпусу»* (с. 87);
2. Автором дисертації підкреслена важлива роль Сюй Бейхуна (徐悲鸿, 1895–1953) в інтеграції європейських мистецьких традицій у китайський станковий живопис. Вважаю доцільним акцентувати, що основою творчості художників-станковистів є робота з натури. Саме цей метод Сюй Бейхун увів в систему художньої освіти

Китаю, спираючись на західноєвропейську практику начерків та етюдів з натури. Аналіз саме цього аспекту, як такого, що докорінно відрізняє принципи азійського образотворчого мистецтва від європейського, міг би значно збагатити роботу ХУАН Сіна.

3. Рекомендую точніше використовувати професійну мистецтвознавчу термінологію, усвідомлюючи різницю між поняттями «стиль» та «стилістичний напрям»; «техніка» та «прийом», «художній засіб», «метод» тощо. Це допоможе уникати таких формулювань, як от опис твору Інъ Чаоян «Міф: Втоплений велетень» (Іл. 2.2.15.) на сторінці 72: *«Художник використовує техніку малювання «по-сирому», реалістичне зображення зверху вниз митцем рідкою червоною фарбою, що є своєрідною метафорою звільнення від навантаження»* (с. 72). Оскільки твір виконаний у техніці олійного живопису, використання висловлювання «техніка малювання» було би доречним відносно графічних творів, а техніка «по-сирому» більш органічна до живопису з використанням паперу у якості основи (акварель, гуаш).

Висловлені зауваження не змінюють загальне позитивне враження від роботи та її високу оцінку, не зменшують наукового та практичного рівня отриманих результатів та мають рекомендаційний характер.

Загальний висновок та оцінка дисертації

В цілому, за своїм рівнем, теоретичною та практичною цінністю, науковою новизною, змістом та оформленням дисертація ХУАН Сіна **«Станковий живопис Китаю: Стильові і жанрові особливості (друга половина ХХ–ХХІ ст.)** виконана на належному науковому рівні, є завершеним науковим дослідженням та відповідає принципам академічної доброчесності і вимогам «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії»,

затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України, від 12 січня 2022 р. № 44, «Про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України з питань підготовки та атестації здобувачів наукових ступенів», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України, від 19 травня 2023 р. № 502 та «Положення про порядок присудження наукового ступеня доктора філософії», затвердженого рішенням Вченої ради, від 25 травня 2023 р, протокол № 29 та освітньо-наукової програми «023 Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація», спеціальності 022 «Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація».

Дисертація ХУАН Сіна є самостійною, завершеною та актуальною науковою роботою, тому її автор заслуговує на присудження ступеня доктора філософії із відповідної спеціальності.

Офіційний опонент

кандидат мистецтвознавства зі спеціальності
17.00.05 «Образотворче мистецтво»,
доцент кафедри образотворчого мистецтва
ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К. Д. Ушинського»

_____ **Марина ПОНОМАРЕНКО**

«04» грудня 2024 року